

Őszől-Őszig

1897-1898

IRTA
KÁLLAY SÁNDOR

BUDAPEST

1898

Schmelcz és Schillinger, Budapest.

TARTALOM

A parkban.

A cserje.

Hattyu dal.

Terka napja.

Névnapijára.

Csók.

A vágy.

Javulás.

Irigy vagyok...

Ő és én.

Szerelmed.

Rokon.

Soirée.

Nem is tudod...

Hallod, hallod...

A gerlicze.

Férfi és nő.

Szerelem.

A kis szoba.

Féltékenység.

Hervadás

Ha tudnák.

Az én virágom.

Miért remegsz?

Lehullott csillag.

Szobor.

Megbüntethetnék.

Nem fogsz elűzni?

Megvetés.

Vége.

Ne sirj előttem...

Átvennem bűnödöt.

Miért beszéljek...

Hogyha megtisztítna.

Dalok.

I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X.

Letagadás.

Beteg vagyok.

Anya.

Az Adrián.

A vár fokán.

Pacsirta.

Lecsöndesül?

Ítélet.

A kanári.

Tanulás.

Raszkolnikov.

A gyónás.

A parkban.

Lepkét hajszolva itt szaladgál
Elöttem egy kis barna lány,
S önkénytelen Te jutsz eszembe,
Te, nagy leány, Te, kis babám.

Igy, gondtalan futottál egykor
Te is e parkban fel s alá,
A míg a vágyad lepke volt még
És sólyom szárnyát nem kapá.

Igy játsztál egykor... S én most nézem
E pajzán lányka mit művel,
Ő benne látom gyermekséged
A hajnal bájos fényivel.

Ilyen lehattél... S lám e lánykát
Szeretni kezdem oly nagyon,
Hogy ölbe kapva gyöngéd hévvel
Kis arcját össze csókolom.

A cserje.

Szép ibolya nyiladozott
Egy kis cserje alatt.
S lám, a cserje kopasz ágán
Zöld levélke fakadt.

És oly boldog most a cserje,
Hiszen mindig látja,
Milyen frissen, üdén virúl
Az ő ibolyája.

„Nem vagyok én a magáé
Csúf levelű cserje!
Nem ér nekem légy dongást sem
A maga szerelme!”

„Jobb szeretném - mond a virág -
Ha ága sem volna
Hozzám férhetne legalább
A nap szép sugára!”

Szegény cserjebokor erre
Sirva szólt a szélnek:
„Tépd le ágam levelestül
Az egekre kérlek!”

Tudja jól, hogy meg sinyli ezt,
S még tán ki is szárad...

.....
Virulj lányka, én tudom, hogy
Meghalok utánad!

Hattyu dal.

Mikor beáll az őszi hervadás
Sárgulva hull alá minden virág...
Mért siratnátok?! Hiszen virúltak,
S az új tavasz nekik új életet ad.

Reggel felé a fényes csillagok
Ezrével tűnnek messzi, messzi el...
Mért siratnátok? Hiszen ragyogtak,
S ragyognak újra alkony jöttével.

Ha a hideg szél délre kergeti
A kis vándort, éneklő madarat
Mért siratnátok? Hiszen dalolt már
S tavasszal fészket újra ide rak.

... Szivemben csak most ébred a tavasz.
Virágot nem hozott még életem.
Boldogság fénye nem kelt arczomon,
Felhő takarja egyre, szüntelen.

Dal van szivemben, vidám daltól zsong;
De érzem, érzem, oly beteg vagyok,
Mikor fölérne ajkamra a dal:
Az ajk már néma lesz... sirassatok!

Terka napja.

Naptáromon áll föl jegyezve,
Hogy máma „Terka napja” van.
S a mint tünődve nézdegélem
Sóhajtva fölhangzik szavam:

Hazudsz, te irás! Terka napja
Nem máma van csak, nem bizony!...
Mióta szép szemébe néztem
A Terkái minden napom.

Névnapijára.

Tudom, hogy más a névnapijára
Értékesebbel lepte meg.
S talán e kis virágot látva
Fösvénynek is tart engemet.

Pedig e kis virágszál nékem
Mégmérhetetlen nagy vagy, on,
S épen mert fáj megválnom tőle
Magának ezt azért adom.

Ezt akkor loptam el magától
Mikor könycsepp hullt képire
S a fájdalomnak harmatgyöngyét
E kis virág törülte le.

Legyen magánál e virágszál
S ha köny fakad megint szemén:
Míg ezt a kis virágot őrzí,
Letörli az... letörlöm én.

Csók.

A taps, mint orkán dörgött, csattogott.
Nem volt a ki nem tapsolt volna ott.
Hisz oly szépen szavaltad drága kincs:
„Nem csók az hidd el, a mely tiltva nincs!”

De most... de most... szavadnál foglak ám:
... No... adj egy csókot, drága kis babám!
Hiszen csókod még csak csók sem leszen.
Mert nem tiltom, hogy csókot adj nekem!

A vágy.

Nem voltam eddig nagyra vágyó,
A mit kívántam az csupán:
Hajlékom légyen zöld erdőben
És néma társam a magány.

Ne tudja senki, merre élek,
Ne tudjam én se más baját;
S a mult emléke - őszi napként -
Lelkemre szórja sugarát.

De most oh, érzem, hogy szivemben
Uj vágyak keltek s oly nagyok,
Hogy enyhítésére a földnek
Minden java sem volna sok.

Mi kincse van e nagy világnak
Előmbe rakja azt a nép,
S virággal hintsék azt az utat,
Lábam melyen csak néha lép.

Hozsánna, fény, öröm kíséren
S a szómat lesse a világ,
Mely millióknak vést jelenthet
És millióknak üdvöt ad.

S ezt mind azért, hogy e hatalmat
Átadjam néked kedvesem,
És én előtted földre hullva
Parancsod várjam szüntelen.

Javulás.

Lelkemnek minden szép virágát
Neked, neked köszönhetem.
Saját erőmből dudva, gyom csak,
Mi felburjánhott lelkemen.

De szép szemed varázslatára
Eltűnt a bűn s vad indulat;
Most jó vagyok, mert szép lelkedről
Egy kis, picziny rész rám tapadt.

Irigy vagyok...

Irigy vagyok az emberekre,
Mert közük nincs, ki úgy szeretne,
Mint én tégedet...
Annyit szenvedek!...
Ha férfi szemmel megcsodálják
A külsődöt, vagy lelked báját,
Félek, hogy tisztaságodat
Megsérti szem, vagy gondolat.

Irigy vagyok minden virágra,
Mert az nézésedet kiállja.
De ha rám veted
Égő nagy szemed:
Érzem szívemnek dobbanását,
Minden csöpp vérem nyargalását
S félek, hogy egy ily percz alatt
Egyszer csak szívem megszakad.

Irigy vagyok minden kavicsra,
Lábacskád azt szét nem tiporja;
De ha kis kezed
Érint engemet:
Érzem, megszüntem ellent állni
S vágyad ha el tudom találni,
Melyet titkolsz, mert szertelen,
Embert ölök, csak meglegyen!

Ő és én.

Virágos kert Ő, mely fölött
Ragyog - miként a nap - kedélye,
S vidám dalt, éneket fakaszt
Ajkán, mely a kert fülmiléje.

Az én éltem is kert... de haj,
Sirok, s szomoru füzek kertje;
Sohaj szelében óra, percz
Sárgult levélként hull, pereg le.

De az ő kedve lelke is
Ha néha, néha beragyogja:
Vidám dal s boldogság leszen
A temetőnek is lakója.

Szerelmed.

Milyen boldoggá tesz
A szerelmed engem!
Ezt a boldogságot
Álmodni sem mertem.

Nem, mert elmondhatnám
Csupa hiuságból,
Hogy a legtisztább szív
Én érettem lángol,

Nem, mert tekinteted
Az egekbe emel,
És azt nem reméllem,
Hogy az enyém leszel,

Azért boldogít csak
A szerelmed engem:
Mert ha meghalok lesz,
Ki sirjon felettem.

Rokon.

Az ablakhoz van vetve ágya
Hogy embert lásson a beteg.
De kis szobája ablakára
Fátylat vont már a szürkület.

Oly néma minden itt körülte...
A kályhában tűz sem lobog...
Minden barátja elkerülte...
Szegény: tehát nem új dolog.

Csak egy van a ki el mer jönni
S vírraszt is itt sok éjszakán,
És könnyes arcát törli... törli...
Ő is beteg, szegény leány!

Ma is megjött a szürkülettel
Remegve ül az ágyra le.
Szeretne sirni, hej, de nem mer
Csak vergődik fájó szive.

„Csinálj tüzet... oly nagy hideg van...
Gyujts lámpát is... sötét van itt...”
A kis leányka meg se moczczan
Csak fojtja vissza könnyeit.

„Mi az? nincs? nincs? ah, szólj, beszélj hát!”
A lány nem szól, csak felzokog,
És tapogatja kis kabátját
Mit érhet e silány dolog?

„Nincs? nincs... de várj csak... van barátom,
Ha kérek... ah, de még se'... nem!
Most még hiszem, hogy jó barátom
Koczkára nem teszem hitem!”

„Van egy rokon, abban csalódnom
Lehetetlen, hisz úgy szeret!...
Írj, írj neki jó kis leányom,
Írj egy szép kérő levelet.”

„Anyámban testvérét siratja
S ha megtudja, hogy szenvedek
Saját vérének csak el nem hadja...
Írj... írj... hisz oly nagyon szeret!”

„Írd, írd meg, hogyha nem segítne
Éhen vesznék el csak hamar...
Írd meg: szívem minden reménye,
Hogy őt meghatja e sohaj.”

A kis szobának ablakára
Sok fátylat vont a szürkület
Mióta elküldé a lányka
Azt a szép kérő levelet.

A kis szoba beteg lakója
Mindegyre gyöngébb, betegebb...
A lány hiába ápolgatja:
Lelkén, hitén van most a seb.

A kis leány minden ruhája
Egy zord napon gazdát cserélt.
Mi sem maradt... s nem sir utánna
Öröm könny lepte el szemét.

Ragyog az arcza, mint belépked
A kis szobának ajtaján:
„A bácsid... lásd... no, itt a pénzed!
Ő küldte mind... mind!” szólt a lány.

„A bácsikád... ah... drága lélek!
- A lányka mélyen elpirult. -
„No, lásd, szeret ő most is téged!”
S magában mondá: nyomorult!

Soirée.

Egész sor ablak tündökölve
Világát szórja szerte szét.
Az átszivárgó tánczenére
Hallgat, vár, les az utcza nép.

És a kocsik még egyre jönnek.
Kiszáll belőlük az... meg ez...
Én félre állok... meg ne lásson
A ki barátjának nevez.

Ott fönt, a fényes nagy szalonban
Hiszem, keres tán némelyik,
Nem sejtve, hogy az utczanéppel
Hallgatva, némán állok itt.

És nézem azt a fényes sugárt
Az ablakon mely átlövel:
S kinyujtott karként híva csábit:
„Segitlek, viszlek messzi fel!”

Nem, nem megyek, hiába szórtok
Oly csábos, hívó fényt reám.
Kicsiny szobában féltő szívvél
Vár rám egy árva kis leány.

Nem is tudod...

Nem is tudod, te, drága szentem,
Hogy én az este mit műveltem.
Hiszen már bűbájos szemedre
Fátylát az álom rá lehelte.

Hozzád mentem s ott állva térden
A jó Istenkét arra kértem:
Tartson meg ilyen tiszta jónak,
Hogy mindig csak rólad daloljak!

Hallod, hallod...

„Hallod, hallod, a késő éjben
Milyent sohajt a téli szél?
A lombtalan, didergő fáknak
Vajjon, miről, miről beszél?”

„,Csak azt tudom, hogy nem te rólad;
Mert hogy ha rólad szólana:
Egy percz alatt virág boritná
Az ágakat, s nem zuzmara!””

A gerlicze.

Messzi, messzi távol innen
Regényes szép völgy ölében
Egy kis gerle pár lakott.
Járhatott bárki ezerszer
Arra, - mást mint szerelemmel
Telt sóhajt, nem hallhatott.

Csakhogy egyszer így szólt Ámor:
„Örökös szerelmi mámor
Még gerlének sem való...
Ha a szivben soh'se támad
Egy kis féltés, egy kis bánat.
Szeretni sem volna jó.”

Ámor, Ámor, gonosz angyal,
Mily nagy sebet ütsz nyiladdal
Egy kis gerlicze szivén!
Máshoz repült át a párja.
S most ez árva h'jába várja
Vissza őt úgy sír szegény!

Vigasztalódj, ne sirj gerlém!
Nem oly nagy baj... föl sem venném!
Csirippeli a veréb.
„Hogyha ő elhagyott téged
Keress, s találsz ezer férjet,
Ezer sziv dobog feléd!”

„Gerle madár gyöngé szive”
- Szólal meg a fülemile -
„Nem oly romlott, mint tied!
Ugy-e, gerliczém, feledni,
Kit oly hön tudánk szeretni
Soha, soha sem lehet!”

„Egy van, mi még vigasztalhat,
Szivedre balzsamot adhat:
Jer, oh, jer el én velem.
Amott, a zöld bokor alján
Enyhíti fájdalmad talán,
Kesergő, bús énekem.”

„Csacska beszéd!” - szól a vércse -
„Nem hoz soha irt a szívre
Holmi ábrándos dana!
Öld meg hitvány, hűtlen párod!
Nyugalmadat föltalálod,
Ha vonaglik ajaka!”

„Véres bosszú! Mily pórias!”

Szólott megvetéssel a sas,
S megrezgeti szárnyait.

„Tartsd meg, gerle, a mit mondok:
Bosszu a milyen rút dolog,
Ép oly gonoszra tanit!”

„Légy büszke, mint én gyermekem!
Hiszen a megcsalt szerelem
Nem megtorlást óhajt, vár.
De a bűnöst kitagadni,
Undorral eltaszítani
Kötelesség, kis madár!”

„Megvetem... meg...” mond a gerle...
Hej, de azért mély keserve
Csak szorongatja szívét.
„Reá többé soh'sem nézek.....
No, várj, no várj... hűtlenséged
Mebánod, te csalfa, még!”

A sok madár mind elröpül,
Csak ő maradt ott egyedül,
S elmereng a multakon.
És belátja, hogy... hiába!...
Öröknek hitt boldogsága
Most már puszta, puszta rom.

A mig elmélázva ott áll
Hűtlen párja, lám, vissza száll
S bűnbánással esdekel:
„Bocsáss meg, édes angyalom!
Miként történt, nem is tudom,
De... de... oh,... ne űzz te el!”

„Ejnye rossz, csunya hűtelen!
Hát ez az örök szerelem?
Mit tegyek most én veled?!
Fogadd fel, hogy ezutánra
Nem is nézesh soha másra...
S én... megbocsátok neked!”

Férfi és nő.

Férfi: „Ha el is távozom
Legyek azért veled:
A szivedbe zárva
Őrizd a képemet.
Ki ne törülhesse
Onnan sem a bánat,
Som minden viharja,
Sem minden öröme
Az egész világnak!...
Én keltsem lelkednek
Minden érzeményét,
Minden boldogságát
És keserűségét.
Csak az Istentől várj
Éltet, üdvösséget:
De én legyek a te
Urad, Istenséged!...
És a szerelmünkért,
Ha a sors kívánja,
Szemre hányás nélkül,
Örömmel szánd magad
Vértanu halálra!!...
Ez a kívánságom;
Most szólj te, édesem!”

Nő: „Csak szeress, s nincs vágyom
Más semmi, semmi sem!”

Szerelem.

Hányan kiejtik ezt a kis szót,
S nem is sejtik, hogy mit jelent!
Mert én mégis csak megtanultam
Áldjam, vagy szidjam a jelent?

Most, most tudom csak, mi ez egy szó.
Egész föld, meny, egész világ
Soha annyi üdv s bánatot,
Mint ez egy percz alatt, nem ád!

A kis szoba.

„Ha itt vagyok” - mondtad egyszer -
„Te melletted, kicsiny szobádba,
Ugy elfelejteti szerelmed,
Hogy Terka oly szegény s oly árva.”

„Te most szeretsz... Ha átölelsz és
Egy forró csókot nyomsz a számra
Oly boldog nincs a nagy világon,
Mint én vagyok a kis szobába.”

„De... Istenem!... Ha nem szeretsz majd...
Tűnj akkor is meg néha, néha,
Szívemnek megvetett virágát
Sirassam mindig itt, szobádba’.”

Oh merre jársz, oh, merre vagy most?
Én kérdelem fájó könnyűt sirva...
Jut-e időd a nagy világban
Gondolni most a kis szobára.

Féltékenység.

„A mennyi nő, mind csalfa, hűtelen!”
Szálló ige ez úton, útfelen.
S mikor szivedben friss virág fakad,
A féltés férge már szirmán tapad.

E bamba, hitvány kósza szóbeszéd,
Mely vádolja a nők becsületét,
Lelkedbe furja féregként magát
S a képzeletnek ólmos szárnyat ad.

Alant röpköd kietlen lép felett
S rágalmakat kiált a képzelet.
S a kit imádnod szivből kellene,
Hinárral, sárral szórja azt tele.

Hervadás

Mondd, mit kívánsz, mit hozzak néked,
Mondd édes, jó kis betegem.
Ne ismerjen most vágyad féket,
Kivánc akármilyen drága szépet
Én esküszöm, hogy megleszen!
„Oh, csak virágot adj nekem!”...

Virágot?... S nem mást... Hiszen virággal
Behintve, szórva nyoszolyád.
Jácint, rezedá, ibolya, szegfű
Testvéredként mosolyg reád.
És pipacs van hajadba tűzve,
Ziháló kebled ékessége
Egy rózsabimbó s liliom...
Még harmat is van: arczodon.
Ne kérj virágot! Áldozat,
Mit én most néked tenni vágyom.
Kérd szivem vérét, lelkemet,
Kérd üdvösségem, kérd halálom,
Oh, csak ajkad mosolya keljen!!
„Virágot adj... virágot nékem!”

A kimerültség ólom súlya
Szemed pilláit egyre nyomja.
A kebled már alig piheg...
Virágos ágyon hervadozva
Habár virághalom temet,
Virágokért dobog szived.

Ha elakad szived verése
Az istenség, ah, meg ne értse
Szavam, mikor virágot látok,
Mert örülteként kiáltok átkot
Reá, hogy így ver engemet,
A mért helyébe istenül
Téged - oh, téged - tettelek!!

Ha tudnák.

Nap sugára játszadozik
A nyiló virággal
Fényözönben, illatárban
Csattog a madár dal.

Lehullna a virág szirma.
Madár elhallgatna,
Ha tudnák, hogy te beteg vagy
Drága kis leányka.

Az én virágom.

Az ég dörög, villámot szór a felhő.
Vihar ledönti erdőnk tölgyeit.
A sziklák közt zúg, tombol vad dühében
A szél, halált és pusztulást sivit.

A kis virág meghajlik félve, fázva,
Szirom mi van rajt, az is egyre hull.
Nem is reméll már szebb időt szegényke,
Csak várja perczét a mikor kimúl.

De egy virág nem fél a fergetegtől,
Nincs oly vihar, mely benne kárt tehet!
Hiszen szivemben szép szemed fakasztá
S te ápolod, s őrzöd: szerelmemet.

Miért remegsz?

Miért remegsz?... Ne félj... Ne sirj...
Egy csók volt csak, csupán...
Miért zokogsz? Vádol szived,
Vagy bánt, hogy megtudám?

Egy csók!... nó lám... és ennyi könny!
Egy szikra, s ennyi füst!...
Nézz hát reám... hisz nincs miért
Szemed hogy földre süsd.

Oh, jól tudom: engem szeretsz.
Ne esküdj, hiszem...
Egy pajzánul megtürt csókért
Ki volna hűtelen?

Nem egynek nyilik a virág...
Én önző nem vagyok...
Ha boldogságot nyújt, szaladj
Hozzá, ott vár a csók!

No, nó, ne sirj.. nem üzlek én,
Sőt hivlak édesem:
Ha fáj a csókja majd nagyon,
Jer, sirj itt keblemen!

Lehullott csillag.

Megtörtént hát, mitől én soh' se féltem:
Lehulltál, buktál fényes csillagom.
Pedig hittem, hogy míg csak tart az életem
Tündöklésed mindig csodálhatom.

Oh, mért nem tudtam fölfogni bukásod?!
Vagy mért nem eshettem én is veled?!
Nem érezném köztünk a távolságot,
Nem szégyelném kiáltni most neked, -
Nemcsak neked: az egész világnak,
Hogy én téged még így is imádlak!

Szobor.

Elrejtve állt virág s fák otthonában.
Más földi szem nem látta, mint enyém;
Mert hozzá menve, bájit hogy csodáljam,
Az utamat utvesztővé tevém.

Nem látta más, csupán a nap sugára,
Mely áttöré sötét lombsátorát,
Hogy glóriát szőjjön szűz homlokára
S aranynyal hintse lenge fátyolát.

Érinteni e szobrot nem merészlém.
Hisz oly fehér, hisz oly szeplőtelen,
Hogy foltot ejtne tiszta márvány testén,
Ha hozzá érne porbúl lett kezem.

Ő benne láttam mindazt testet öltve,
Mi jó, mi szép, mi tiszta, szent dolog.
És elhittem: e kőnek belsejébe'
A legtisztább, a legjobb sziv dobog.

De egy napon - mig őt rajongva néztem -
Egy szélroham lebbenté fátyolát.
És oh... iszony!... majd megfagyott a vérem...
Egy folt tarkítja teste szép havát.

Egy folt a testén!... Vésőért rohantam...
Megtisztítom hát s minden rendbe' lesz!
De munkámmal a mint tovább haladtam
Meggyőződtem, hogy: nem márvány biz' ez!

A mint karczoltam, egyre nőtt a foltja.
Lehullt a máz s alatta sárga föld!
Vésőmet, mert megvoltam csalva lopva,
Hozzá ütém, s a szobrom össze dőlt.

Csak egy csapás!... s elég, hogy össze dőljön!...
Hát nincs, mi tartsa, nincsen hát szive?!
Megundorodva láttam ott a földön,
Hogy nem tömör: üres a belseje!...

Megbüntethetnék.

Megbüntethetnék, meggyötörhetnék,
Éreztetném most hatalmamot.
Nem visz rá a lélek... Ne mondhasd te rólam,
Hogy téged még én is bántottalak.

Elér a sors keze úgy is nem sokára,
Megtörsz, - tudom - a nagy csapás alatt.
És ha látnálak a kinok tengerében,
Örökké fájna, hogy bántottalak.

Nem fogsz elúzni?

„Nem fogsz elúzni, hogyha egyszer
Te hozzád én bezörgetek?
Nem fogsz-e engem félre tolni,
Mikor lábadhoz térdelek?
Meghallgatod szívem beszédét?
Letörlöd-e lelkemnek vérét,
Mely fátylat von mindkét szememre
És arcom pirját mossa egyre?
Vagy eltiporsz, mint férget engem
És meg se látod szenvedésem?”

„Oh, engedj, engedj föl magadhoz,
Meggyógyulok, ha ott leszek.
Hiszen derüt, fényt hoz szívemre
Ott fent a régi környezet.
Minden zugában kis szobádnak
Rám édes múlt emléki várnak;
Minden kis tárgy tündér világra
Emlékeztet, melynek királya
Én voltam, egykor, én, ki tőled
Most megtűrést kér s nem szerelmet!”

„Nem üzlek el, de gyógyulást már
Én nálam lelked nem talál.
Megváltozott minden körülm,
Mióta engem elhagyál.
Eltűnt a fény, a dal, a mámor,
Eltűnt a meny kicsiny szobámból.
Mi itt van: gyászos szürkeség,
Haldokló élet, s puszta lég.”

Megvetés.

Hiába kérsz, hiába tördeled már
Kétségbe esve reszkető kezed!
Szívem többé azt vissza nem fogadja,
A kit - mint téged - egyszer megvetett.

Szánalmat kelthet könyeidnek árja,
A gyűlölet is néha megbocsát.
De akkor is még élni fog szívemben
A megvetés, ha elfojtom szavát.

Vége.

Ha a küzdelemben
Kifáradt a lelkem.
Biztató szavadból
Ujra erőt nyertem.

Hogyha sebet kaptam
Egyik-másik harcban
Gyógyító balzsamért
Te hozzád szaladtam.

Megérinté ajkad
Nedves szempillámat,
S mint a nap hevétől
A harmat felszárad,
Úgy szállt el a bánat.

De most vége... vége...
A múlt üdvössége
Karjaidba vissza
Már hiába csábit.
Ott vivná szerelmem
Az önérzet ellen
Örökös csatáit.

Ne sirj előttem...

Ne sirj előttem!.. Vagy ha könnyüdet
Elfojtani nem bírja már erőd:
Ne halld szavam!... Hazug lesz ajkamon
Minden hang, hogy ha látok sirni nőt.

Ha sírsz, legyen bár bűnöd rengeteg
Szivem részvétre hajlik s megbocsát;
S a kéz, előbb bár sujtani akart,
Letörli szép szemed könny-fátyolát.

Ha sírsz, talán én kérlek: nosza, jer,
Borulj ide, szivem így is szeret...
Aztán ha múlt a könny s a fájdalom:
Ismét csak megvet, megvet tégedet.

Átvennem bünödet.

A mit elkövettél: megbocsátja lelkem.
Fájó zokogásod szájalomra indit.
Örömmel tenné át szívemre szerelmem
- Szegény kis leányka - a te szenvedésid.

Kétségbe esésed szállna bár szívemre,
Kisérné bár léptem megvetés, gyalázat:
Ajkamról panaszos sohaj nem röppenne,
Ha téged büntelen s boldogan látnálak.

Miért beszéljek...

Miért beszéljek szenvedésről?...
Mért mondjam el, mi fáj nekem?!
Annak, ki fájdalmam nem érzi,
Ugy is csak puszta szó leszen.

Miért beszéljek szenvedésről?...
Annak, ki érzi azt, mint én,
Kegyetlenül csak fölszakitnám
A hegyedő sebet szivén.

Hogyha megtisztítna.

Hogyha megtisztítna
Szemem könye téged:
Könynyé válna könnyé lenne
Minden csöpnyi vér szivembe'
S mind elsirnám érted.

Hogyha elfojtaná
Zokogásom hangja
Azt a téged sujtó vádat:
Úgy zokognék te utánad,
Hogy szivem szakadna.

Dalok.

I.

Az ölemben ültél
Keblemre hajolva...
Némák voltunk mind a ketten...
Úgy szaladt az óra!

Reám tekintettél
S azt kérdezted tőlem:
Tartani fog mindig, mindig
Lángoló szerelmem?

Azt feleltem: mindig...
És úgy elgondoltam,
Hogy ezzel a szóval: „mindig”
Mily keveset mondtam.

Most, hogy balra mentél,
Én meg jobbra tértem,
Azt kérdezted: „lehet-e még.
Jobb időt remélnem?”

Soha! Azt feleltem...
És eliszonyodtam...
Soha... soha... e kis szóval
Milyen sokat mondtam!

II.

Jól tudom, hogy merre viszen
Most az utad téged;
Kikerülöm azt az utcát,
Szaladok előled.

Itt bolyongok messzi, messzi
És te nem is sejtéd,
Hogy ott vagyok lépten, nyomon
Igy is te melletted.

III.

Vidám, zajos társaságban
Én vagyok csak egyedül,
Kinek fáradt pilláira
Valami ránehezül.

Szótlan, némán üldögélek,
Haza vágyom szüntelen,
Puha párnák közt talán a
Nyugodalmam föllelem.

.....

Csendes, kihalt egész város,
Körültem nincs senki sem...
Ébren vagyok, zajban vagyok,
Oly hangosan ver szívem.

IV.

„Hogy ne zavard békességem
Arra kérlek téged:
Kis szobámnak a küszöbét
Soha át ne lépjed!”
Kinézek az ablakomon
S szivszakadva várom:
Bár megszegnéd most az egyszer
Az én kívánságom.

V.

Sokat eltudok feledni:
Ölelésed, csókos ajkad;
Bűbájos csilingelését
Behizelgő szép szavadnak.
De a mikor beteg voltál
S készültél is el a földről:
Én ragadtalak ki téged
A halál hideg kezéből.
Másodszor születted akkor...
Uj életet adtam neked,
S most nem tudlak felejteni
Téged: ... az én gyermekemet.

VI.

Mikor betegen feküdtél
S szeretettel ápoltalak,
Szüntelenül egy sipláda
Muzsikált az ablak alatt.

Hitvány, rongyos muzsikája!
Szét szerettem volna zúzni...
Hiszen az én kis betegem
Miatta nem tud aludni.

.....

Véletlenül újra hallom...
S a mit akkor úgy utáltam
Annyi érzésteli hangot
Találok e sipládában.

VII.

Elhantoltam szerelmemet
Erőszakkal, élve.
Vágyó ének ő utána
Szivemnek verése.

Tudom, tudom teljesedik
Szivem vágyódása:
Mellé kerül, sirba kerül
Ő is nem sokára.

VIII.

Ha rád nézek, s szép szemedet,
Szűzi arczod látom,
Hiszem, hiszem, hogy az egész
Menyországi álom.

Ha távol vagy s a lelkedet
Az én lelkem látja:
Érzem: te vagy boldogságom
Élő Golgotája.

IX.

Talán nem is vagy te olyan,
A milyennek látlak...
Sokszorossát, százszorossát
Látom a hibádnak.

Talán, talán nem csalódom
Soha, soha benned,
Ha nem tartottalak volna
Földöntúli szentnek.

X.

Képzetelemben ha
Mosolyogni látlak,
Azt szeretném, hogy halálra
Gyötörjön a bánat.

S ha a valóságban
Látlak megtörötten:
Érted folydogál szememből
Legkeserűbb könnyem.

Letagadás.

Teréz... és... és... ej, nó, eszembe
E férfi név sehogy se jut!...
Szóval szerette ő a lánykát
S Teréz imádta a fiut.

„Tied örökre!” „„Szép szerelmem””
„Te mindenem!” „„Te, tiszta szent!””
„Nincs, nincs, mi nékem üdvöt adna
Rajtad kívül sem itt, se fent!”

És hallanók mi most is bizton
E boldogság telt hangokat,
Ha példaszó nem tartaná, hogy
Állandó nincs napunk alatt.

A példaszó kedvére történt
Csupán, hogy egy szép éjjelen
Az ifju urban kezd derengni
Egy fájó, gyötrő sejtelem.

A sejtelem valóra válván,
Szült olyan kínos perczeket,
Hogy mind azt hiven elbeszélni
Ember fiának nem lehet.

A lány levélben kért, könnyörgött.
A válasz mindig ez csupán:
„Csak megvetés, csak gyűlölet, mit
Megérdemelsz, te csalfa lány!”

„Még megbocsátni?!.. Bűnt feledni?!...
Nem, nem... de mégis... tudd tehát:
Én nem haragszom, de szerelmem
Örökre már lerombolád!”

„Feledve bűnöd és szerelmed,
Feledve minden érzelem...
A mit tetőled kérek: az csak,
Hogy végre békét hagyj nekem!”

Önök most persze kérdik tőlem:
Az ifju most mért nyugtalan?
Hiszen szerelme nem zavarja
S a lánytól is már nyugta van.

Mért ment hát tegnap késő éjjel
A lány felé, a ház alá,
És zsebkendőjét könnye árja
Oly nedvessé mért áztatá?

Mért dült a falnak és zokogva
Mért mondta egyre: „Istenem,
Igaz, hogy én őt arra kértem,
De ő békét mért hagy nekem?!”

Felelni erre - köztünk szólva -
Bár röstellem, én sem tudok,
Csak annyit mondok, történt ennél
Ezernyi más furcsább dolog.

Például: másnap mért meneszté
Az ifju azt a levelet:
„Ha tudnám lány, hogy még szeretlek,
Százszor kitepném szívemet!”

Beteg vagyok.

Beteg vagyok... s meg is halok talán...
Már nem viszem soká, úgy érzem.
De ti, fiuk, barátotok után
Ne sirjatok a temetésem!

Hiszen nem messzi visznek engem el.
És visszatérni onnan is lehet...
Ha ajkátok kesergő dalra kel,
A bús zenére újra itt leszek.

S ha búsan, szótlán megcsalatva jár
Magányos uton egy közületek
S ha nem talál sehol vigaszt imár:
Társul szegődve én ott, ott leszek.

S kinek szivén a vágy csak omladék
S lelkére békót vert a küzdelem,
Ha halni vágy, jövök majd érte még,
Hogy újra haljak s ő haljon velem.

Anya.

Csak most tudom, mit veszték én te benned,
S hogy mit jelent: anyátlan nőni fel.
A fürj is akkor érzi gyöngeségét,
Mikor viharban, vészben útra kel.

Erőnk: a hit; de magvát h'jába hinti
Lelkünkbe más, mint édes jó anya,
Igaz hajtást nem tud világra hozni
Más, mint az ő szive varázslata.

Csak egy csalódás... s már is összedulva
Boldogságom reményem és hitem...
Nem volt anyám... s ha nincs anya, akárki,
Hitet hogy adjon: senki, senki sem!

Csak most tudom, mit veszték én te benned,
S hogy mit jelent: anyátlan nőni fel.
A fürj is akkor érzi gyöngeségét,
Mikor viharban, vészben útra kel.

Az Adrián.

Dühöng a Bóra... Tombol, csapkod.
Az Adria egy szirt falon.
A szirt pedig kaczagva mondja:
„Nem törsz meg engem vén bolondja!
Az csak embernél vagyon,
Hogy a szivet porrá tiporja
Egy könycsepnyi fájdalom!”

A vár fokán.

Itt állok egymagamban
E régi vár fokán.
Szemem bár jobbra-balra néz
Lelkem lát most csupán.
A képzelet varázskeze
A multnak képét írja le;
S habár csodálva nézem azt
Az ajkamon mosolyt fakaszt,
Fanyar mosolyt.
Hát érdemes volt hajdan
Itt vivni bősztusát?
Vérrel támadni s védeni
E hitvány vár falát?
Hiszen harcz nélkül is leszen
Ember társunkból holt tetem;
Vérezzék bár milljó kebel
A várt mindig rom váltja fel,
Rom, omladék.

Pacsirta.

Mindig vigan szól a nóta!
Beh boldog vagy kis madárka
Nincsen soha bánatod!
Nem, nem is lehet panaszra.
Mint nekem, oly nagy okod.

Ha az én bánatom tudnád.
Felejtve mostani nótád:
Uj dal kelne ajkadon:
Fájó szívvel panaszolnád
Te is az én bánatom.

Lecsöndesül?

Talán lecsöndesül szivemben
A szenvedés... s megnyugszom én;
S majdan boldogságot találok
A házasságnak lágy ölén.

Avagy a csöndes boldogságot
Szivem nem türi meg imár,
S a vágy mindig csak arra űzi,
A hol rá vész viharja vár?

Hiába tárja föl a róna
Nyugalmas, kéjjes édenét:
A zerge még sem hadja érte
A sziklák rémes rejtekét!

Itélet.

„A hol csak ember él, neved
Ott szájról-szájra jár.
Csodálja bölcsességedet
Szegény, gazdag, király.
Zarándokolva jó feléd
Király, gazdag, pór, csőcselék,
Igazságot keresve itt
S a vérző sebre balzsam irt.”

„Oh, bölcs, habár a lelkemen
Egy kinzó seb sajog,
Nem kell a gyógyszered nekem,
Itt nem azért vagyok.
Csupán azért: e vakmerő
Te tőled hallja, hogy a nő
Mit érdemel, ha csalfa lett?
És szabd rá büntetésedet.”

A bölcs egy perczre szótlán áll,
Majd halkán kel szava:
„A csalfa asszony vétke bár
Nem menthető soha,
Kimondanom még sem lehet
A büntető ítéletet,
Mig meg nem mondja én nekem
Van-e bünére védelem?”

Az asszony arcza felderül
Majd pajzánul kaczag:
„Oh, jól tudom, büntetlenül
Hagy engem bölcs szavad.
Mert halld e szót: e férfi itt
Oltárhoz engem soh'se vitt
Nevét nem adta én nekem,
Csak a szívét, s csak kedvesem!”

„Nem férjed ő, csak kedvesed?!”
A bölcs haragra gyúl.
De e harag fegyelmezett
S a higgadságba fűll.
„A mért nem földi kéz köte
E férfinak a keblire,
Most azt hiszed, hogy bünödet
Én megbocsájthatom neked?!”

„Ha férjed ez, úgy sujtana
A törvény: bölcs eszem;
Mert földi szentet mocskol az,
Ki férjhez hűtelen.

De égi érzelem kötött
Hozzá, s mikor megcsaltad őt
Az isten ellen vétkezel,
Ő büntet is majd bűnödér’!”

A kanári.

A kert, a rét zöldülni kezd,
Virágot is hint rá a nap.
A sok madár szerelmesen
Dalol, csicserg a fák alatt.

„Te sárga tollu kis fogoly,
Te hallgatsz búsan most csupán,
Pedig vágygyal telt kis szived
Eped dal, társ, és csók után!”

Megszántam, s hoztam párt neki.
S kanárim kis idő alatt
Már türte, várta férjétől
A kéjes, édes csókokat.

S én gondolám: hát nálók is
Oly olcsó már a szerelem,
Hogy rátukmálják - hol lehet -
A szívre csakhoggy férj legyen?!

Tanulás.

A holdnak fénye nem fakaszt virágot.
Sugáritól a jég sem olvad el;
Mert fény s meleg rá is a naptól árad
És nem magában termelt fényt lövel.

A szellem, ész, a szív, mely gazdagságát
Csupán kívülről kapta, nyerte: hold.
A csillagok közt futva: megcsodálják,
Ha tündököl a nap: parányi folt.

Raszkolnikov.

Padlás szobád falán penész a kárpit.
Butorzatod szétmálló rongyhalom.
Ruházatod már szemétre vágyik.
Inség, nyomor vonása arczodon.
És lelkesen dül harczok fergetegje:
Az érzés tilt, az eszme hajt a tetre.
Kiszáradt ajkad végre így rebeg:
„Egy hitvány nő csak, hát megölheted!
Királyok, hogyha érdekük kívánja,
Százezreket visznek duló csatákra;
Sok drága élet egy célért csupán,
Az én célom csak egy halált kíván!”

- Sajnálak, Raszkolnikov! -

Kettőt talált egy hely'tt a fejsze éle:
Lisbeth is áldozat, meggyilkolád.
Szaladsz, rohansz a kincsek rejtekére
És elrablod sokak tulajdonát.
S mikor a pénz, arany már birtokodban,
Megundorodva dobtad szerte onnan.
S a bűn - bűnnek bár el nem ismered -
Sorvasztja mégis egyre lelkesed.
Remegve félsz, és légyen bár gyanútlan,
Mindenkiben gyanakvót látsz te mostan.
Láz lelkesen, s a tested olyan beteg,
Hogy ébren, alva szüntelen remeg..

- Szánlak, Raszkolnikov! -

És végre is törvény elé kerültél,
Szemedbe mondják: „Rodja gyilkolál!”
A kit szivedből mélyen megvetettél:
Birád gyanánt az most feletted áll.
Itéletét a nép borzadva várja,
Itélete: „el, el, Szibériába!”
S kiért kezded a vérben áztatád,
El kell hogy hagyjad nővéred s anyád.
És jól tudod, a bánat és gyalázat
A sirba dönti drága, jó anyádat.
És háborogva rombol lelkesen
A gyöttelelem, a kínzó gyöttelelem.

- Siratlak Raszkolnikov! -

De egy napon csikorg a börtön zára;
A nap reád egy fény sugarat lövel.
Előtted áll egy halvány arcú lányka
Reád borúl és sirva átölel.

„Oh, Rodja, Rodja, ide is követlek,
Raszkolnikov, hisz oly nagyon szeretlek!
Először mondja itt e szót neked,
Habár tudod, hogy réges-rég szeret...
Van nő tehát, kinek szívébe láthatsz,
Kitől hűség s örök szerelmet várhatsz.
Kinek imája, vágya egy csupán:
„Raszkolnikov” - és a tied e lány!
- Irigyellek, Raszkolnikov! -

A gyónás.

Körültekint... Nem vette senki észre...
Beburkolá a sűrű esthomály...
Elrejtőzött egy ablak mélyedésbe,
Vigyázva, titkon, mint ki lopni jár.

Az ablakon kinéz. A néma csendben
Csupán az őszi szél kelt némi neszt.
Zörög az utczalámpa, s lángja lebben,
Ha egy sohajt a szél utnak meneszt.

„Te őszi szél! Nem birsch egy lámpalánggal,
S könnyen kioltasz ember életet.
Veled talán a más világra szárnyal
A lelke annak, kit szívem szeret.”

„Te őszi szél!... Oh vidd; oh, vidd agyamból
A vádat, is, mely sujtja kedvesem,
Ne kelljen majd - ha szenvedésem tomból -
Könyümnek árjait szégyenlenem.”

„Te őszi szél!... Hozd azt a boldogságot,
Hogy megtisztultan lássam halni őt;
És hinthessek rá szép fehér virágot
S aztán... boríts reám is szemfedőt!”

A szomszéd kis szobában felzokogva
Ez ifju kedvese kér, esdekel:
„Oh hozz papot, anyám, a nyugalomra
Nem térhet lelkem, míg ő nem jön el.”

Az ajtó nyílt. Egy pap lépett be ottan,
És arra tart, hol fekszik a beteg.
Az ifju rejtekéből meg se moczczan.
Hisz hallgatózni itt is jól lehet.

És gyónni kezd szegény beteg leányka.
Meg-megtörik a mondat ajkain.
Kicsiny kezét kulcsolja hó imára,
De megmarad a fájdalom s a kin.

„Szerettem égőn, tiszta lángolással
S hazudtam annak, kit imádtam én.
Sebet verék kegyetlen számítással
Az én szívemre és az ő szívéén.”

„A bűnöm... ah... hiszen mást nem tehettem...
Oh, hallgass, hallgass rám, jó szent atyám...
Hogy engem ő örökre elfeledjen
Magam, magam szidtam, rágalmazám.”

„Mert azt mondták, hogy őt az én szerelmem
Egy fényes szép jövőtől zárja el,
S miattam dült a porba szárnyszegetten
S nem száll - mint sólyom - messzi, messzi fel.”

„Ha szembe jött velem egy jó barátja,
Arczáról annak azt olvashatám:
Ha őt szerelmem egykor elbocsátja
Megint haladhat régi nyomdokán.”

„Én Istenem... ha rajt az én szerelmem
Miként hinár, vagy utcza sár tapad:
A lelkéről le kell, hogy én töröljem
Habár tudom, hogy szívem megszakad.”

„Ha gyülöl, megvet, mentve lesz... s a pályát
Nem zárja tőle egy szegény leány,
S őt nem soká tisztelve megcsodálják,
A porba hullva én leszek csupán.”

„„Ha mástól hallod, meg ne lepjen téged
- Így szóltam hozzá - bűnöm rengeteg.
Tipord a sárba azt a tiszta, képet.
Melyet rólam festett a képzeted.””

„Igaz könyvek közt rágalmat hazudtam...
S mikor láttam, hogy ő már megvetett,
Szívébe vissza már hiába vágytam,
Nem hitte el igaz beszédemet.”

* * *

A pap kilép... Az ifju megragadja...
Ajkára tör, de elnémul a szó.
Mindkét kezét csókjával elborítja...
És végre szól: te, te, mindenható!!